

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ НА XXVI МЕЂУНАРОДНОМ ФЕСТИВАЛУ ЕТНОЛОШКОГ ФИЛМА

XXVI Међународни фестивал етнологског филма одржан је од 10. до 14. октобра 2017. године у Етнографском музеју у Београду. У току пролећа 2017. формиран је нови Савет Фестивала и урађени су нови правни документи манифестације. Савет је одржао три састанка у припремном периоду, и њега сада чине: Сузана Антић (Народни музеј Зајечар), Тамара Николић-Ђерић, етнолог – сарадник Етнографског музеја, Александар Ердџановић (Југословенска кинотека), Илија Церовић (Радио-телевизија Србије), Слободан Наумовић (Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду), Саша Срећковић, музејски саветник, и директор Етнографског музеја, који је по својој функцији и директор Фестивала. Позив за учешће на овогодишњем Фестивалу упућен је 1. марта и трајао је до 25. маја 2017. На позив је пристигло укупно 160 филмова, од чега 93 у међународној категорији, 42 у домаћој категорији и 25 филмова за категорију студентских филмова. Селекциона комисија овогодишњег издања Фестивала радила је у следећем саставу: др Љиљана Гавриловић, етнолог, и Весна Душковић, музејски саветник, док је Жири Фестивала радио у међународном саставу, и сачињавали су га др Етами Борјан, филмолог (Хрватска), Милутин Дедић, сликар и историчар уметности (Србија), и др Александра Павићевић, етнолог (Србија); напослетку, за програм ИДЗмин одлуку су донели кустоси Етнографског музеја: Милош Зарић, Маша Перуничкић и Милица Обрадовић.

На Фестивалу је приказано укупно 58 филмова у такмичарској, информативној и студентској секцији. Целодневне пројекције филмова емитоване су само у простору Етнографског музеја. За категорију специјалног програма ID3min пријављено је 12 филмова. Специјални програми Фестивала одвијали су се у неколико секција. У две вечери одржани су двосатни филмски програми у оквиру *Аустралијских филмских укрштања*, најпре кратки филмови студената Универзитета Технологије Свинберн из Мелбурна, а затим и филмска продукција уметничке галерије „Баркли“ из Тенант Крика. Покровитељ програма је амбасада Аустралије у Београду. Округли сто овогодишњег Фестивала одржан је у виду међународне радионице на тему „Нове технологије и нематеријално културно наслеђе“, у сарадњи са *Регионалним центром УНЕСКО за нематеријално културно наслеђе Југоисточне Европе из Софије* (Бугарска), а у наставку тог програма, заједно с *Балканским документарним центром* (такође из Бугарске), представљена је методологија тзв. пичинг форума. У оквиру програма *Из новије продукције Етнографског музеја* представљен је филм „Као што иду

ђевојке“. Поред тога, као и претходних година, презентовани су видео-радови у оквиру програма ID3min, а овогодишња тема је била „Она, он или...? Родна изражајност у социјалним медијима у Срба, данас“. Каталог Фестивала уређивао је ове године Саша Срећковић, у сарадњи с дизајнером Јеленом Туцаковић и члановима фестивалског тима. Превод и лектуру радила је Милица Шевкушић. Уводни текст каталога написао је проф. др Слободан Наумовић.

Селекциона комисија је прегледала филмове пристигле у времену од 1. до 15. јуна 2017. године и закључила да велики број филмова, који се могу сврстати у антрополошки филм, описује политички контекст времена у коме живимо и има ангажовани карактер у смислу борбе за људска права, с посебним акцентом на проблеме идентитета. Примећено је да је на фестивал пристигло много филмова који се баве преиспитивањем родних улога и сексуалности у различитим етничким и религијским заједницама, са аналитичким приступом према односу друштва, религије и породице према појединцу другачијег сексуалног опредељења. Већини филмова заједничка је документарна форма, дужине од 60 до 90 минута, с тим што је било филмова дужине и до 120 минута. Међу њима је било добрих филмова, који су по актуелности теме, жанру фестивала и филмском изразу доспели у категорију конкуренције. Као и на претходним фестивалима, била је присутна велика неусаглашеност у квалитету и квантитету филмова домаће и иностране продукције. Огромна већина страних филмова задовољава све стандарде професије и пружа изванредан филмски израз. Насупрот томе, у случају домаћег филма, селекција се сусрела са неадекватним приступом значајним темама, са потпуним одсуством филмског израза и кинематографских средстава, као и са недовршеношћу структуре остварења. Такође, било је и филмова који су у потпуности одговарали захтевима у смислу филма као уметничког изражајног средства и његове естетике, али су по избору тема значајно одступали од жанра Фестивала.

У двадесет и шестом издању Међународног фестивала етнологског филма, Селекциона комисија приметила је врло изражену тенденцију ангажованих политичких филмова и филмова са социјалном тематиком: проблем емиграције, политичког егзила, проблем геј популације у срединама са изразитом религиозном традицијом, положај деце у афричким земљама. Када се размотре етнологски и антрополошки аспект филмова приспелих на XXVI Међународни фестивал етнологског филма, увиђа се да домаћа продукција једним делом тежи реконструкцијама онога што се сматра традицијском културом, док, с друге стране, тежи етнографском приказу реалне културе и / или идентитетским причама, биле оне историјске или савремене. Сличне тенденције уочавају се и у продукцији земаља у региону (Хрватска, Румунија). Инострани филмови су тематски и садржајно веома разнолики, што је и разумљиво с обзиром на још увек присутан културни диверзитет култура света. Постоји јасна тенденција интересовања за егзотично, и то не само у смислу приказивања културних феномена необичних

за припаднике западних култура, као и етнографија простора који се иначе стереотипно сматрају егзотичним за западноевропску културу. У оквиру иностране продукције постоји и један број филмова који се баве актуелним друштвеним процесима и проблемима, али се и код тих филмова уочава да се задатом темом не баве они антрополошки, у ужем смислу те речи.

Основни критеријуми, између осталог, при избору филмова за приказивање на Фестивалу окренути су ка повратку Фестивала изворним идејама и принципима, тј. доследнијем спровођењу жанровског одређења окренутости ка што „чистијем“ етнолошком и антрополошком филму. Током последњих неколико година у потпуности је релативизована категорија етнографског / антрополошког филма. Уколико се прихвати тврдња да је малтене сваки филм који говори о људима и приказује људе „антрополошки филм“, онда би то значило да су и сви други фестивали који приказују људе и људске проблеме – антрополошки. Етнологија / антропологија као дисциплина, ипак, има своју јасну и прецизну научну дефиницију, сфере и методе истраживања, и филмови приказани на овом Фестивалу требало би да то одражавају.

Током трајања програма Фестивала заседао је трочлани Жири, те на основу одлука Селекционе комисије за приказивање у такмичарским програмима прегледао сва остварења из Конкуреније. После свестране дискусије одлучено је да награде 26. Међународног фестивала етнолошког филма добију остварења:

Гран При „Драгослав Антонијевић“ припао је филму „À la recherche du Chaman“ („У потрази за шаманом“), редитеља Пјера Боканфуса (Pierre Boccanfuso) из Француске. Овај редитељ је од 1994. године пратио живот заједнице Палавани (Палаџан) на Филипинима, бележећи њену свакодневицу и сусретање са тековинама модерне цивилизације. Живот заједнице био је обликован праксом локалног шамана. После његове смрти, заједница доживљава кризу постојања, те у безуспешној потрази за новим шаманом отвара врата спољним утицајима. Слојевита и снажна прича о животу ове заједнице, у спрези са вишеслојним визуелним приказом, одличном фотографијом и разрађеном методологијом етнографског истраживања издваја овај филм као пример савременог истраживачког и активистичког етнографског филма.

Награду за најбољи домаћи филм добило је „Обећање“, редитеља Жељка Мирковића и Душана Гајића, Србија / Белгија. Прича из села Рогљево (Неготинска Крајина), коју доносе аутори, одсликава сложеност културне, историјске и друштвене ситуације, коју сан о изради врхунског вина покушава да надвиси. То је могуће уколико се успостави склад између камена, климе и наслеђа. Филм указује на комуниколошке изазове при сусрету различитих култура и поставља питање о могућности усвајања нових идеја и знања. Тиме се уједно ставља акценат на изазове етнографског истраживања и њихово аудио-визуелно уобличавање, и наглашава се неопходност очувања нематеријалне баштине.

Награда за најбољи инострани филм додељена је филму „Grab and Run“ („Зграби и бежи“), редитељке Розер Кореле (Rosier Corella), Шпанија / Немачка. Филм „пропитује“ устаљене и општеприхваћене традиционалне обичаје у Киргистану, који опстају на уштрб женских права и слобода. Методологија рада је подразумевала интимистички приступ, који омогућава гледаоцу да сагледа проблем отмице из женског угла. Филм карактерише и вешта употреба камере, која се појављује као нека врста готово неприметног медијатора у комуникацији између редитељке и снимљених саговорника и саговорница.

Награда за допринос нематеријалном културном наслеђу додељена је филму „Шанко си Бонка залиби“ („Шанко се у Бонку заљуби“), редитељке Вање Чолић, из Србије. Филм представља допринос очувању српског нематеријалног културног наслеђа, кроз бригу о специфичној језичкој, музичкој, социјалној и књижевно-историјској вредности поеме о Шанку и Бонки, пореклом из Зајечара.

Награду за етнографски запис добио је филм „Weaving Stories“ („Ткање прича“), редитељке Кјаре Калвет (Chiara Calvet), из Шпаније. Филм је вишеслојан приказ боливијске културе, у којој ткање представља „тоталну друштвену чињеницу“, која обележава и свакодневни и ритуални живот заједнице. Такође, филм представља пример класичног етнографског филма, који комбинује истраживање на терену са научним антрополошким тумачењима.

Награда за камеру припала је филму „The Last Dance“ („Последњи плес“), редитеља Диега де Иноћенца (Diego D’Innocenzo), из Италије. Разрађен филмски језик и вешти покрети камере у захтевним сценама масовних верских ритуала у Индији, као и минуциозни прикази традиционалног плеса, издвајају овај филм изразите ликовности.

Награду за монтажу добио је филм „В тени больших деревьев“ („Мали људи, велико дрвеће“), редитеља Вадима Витовшева, из Русије. Добро измонтирани кадрови доприносе чврстој наративној структури и динамичном ритму, те наглашавају симболичност филмске приче о племену Бака у Централноафричкој Републици.

Посебно признање за креативну радозналост добио је „Marquis de Wavrin, du Manor a la jungle“ („Маркиз де Ваврен, Од племићког имања до дунгле“), редитеља Грејс Винтер и Лик Плантје (Grace Winter, Luc Plantier), из Белгије. Филм је ода једном од пионира етнографског филма – Маркизу де Ваврину, који је снагом своје радозналости отворио свету непознате просторе Јужне Америке. При томе, он није упао у тадашње колонизаторске истраживачке праксе, већ је величао посебност другачијих, незападних култура.

У оквиру категорије специјалног програма ID3min, за најбољи видеорад изабрано је остварење „Испред нас“, аутора Марине Стојановић.

Говорећи у прилог организацији и пратећим делатностима усмереним ка циљним групама фестивала, треба напоменути да је отварање Фести-

вала протекло уз изложбу репродукција ликовних радова аустралијских Аборидина, а саму манифестацију је отворио г. Глен Морисон, први секретар амбасаде Аустралије у Београду. Укупно смо угостили двоје домаћих и десет страних аутора филмова из конкуренције. Такође су нам у гостима били организатори сродних, студентских фестивала етнографског филма из Македоније и Хрватске. Гости су углавном били смештени у хотелу Belgrade Inn, као и у хостелу Аркабарка. У циљу дружења с гостима Фестивала и ван простора где су се одржавали програми, приредили смо седељку у башти Манакове куће. Значајну помоћ у организацији дискусија након пројекција филмова, и у вези с протоколарним пословима око гостију, организатори Фестивала имали су у волонтерској служби коју су чинили студенти Катедре за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду. У организацији Фестивала имали смо подршку још и од стране колегиница Александре Левнаић, Весне Душковић, Јелене Туцаковић и Светлане Митровић, а техничку оперативу око филмских пројекција водиле су колеге Вељко Прица и Милорад Дамјановић. Ове године су активности проширене у односу на присутне ауторе филмова на самој манифестацији, па је Милош Зарић, нови члан фестивалског тима, водио неколико организованих разговора о филмовима с ауторима, у форми малих панела. Фестивалска дешавања су редовно праћена преко две фејсбук странице и преко сајтова Етнографског музеја и Фестивала, уз бројна радијска и теливизијска гостовања представника организатора, као и чланова Селекционе комисије и Жирија фестивала. Овогодишњи спонзори Фестивала били су Туристичка организација Београда, Туристичка организација Србије и Продукција 64. Покровитељи су били аустралијска амбасада у Београду и Комисија Републике Србије за сарадњу са Унеском. Као и претходних година, и ове године смо од ТОБ-а и ТОС-а добили спонзорство у виду промотивних пакета, које смо делили гостима Фестивала, док је тим Продукције 64 омогућио да и ове године имамо постере и банере.

*Саша Срећковић,
извршни директор Фестивала*